

A TOTA MÀQUINA:
el pas del tren per l'art

Propostes de plàstica per a
E. Infantil, CI i CM de Primària

Rosa Maria Rourich
Tallers d'Història 2017-2018
Arxiu Municipal Sant Feliu de Guíxols

ÍNDEX

1.- L'ART I EL TREN

2.- PROPOSTES DE PLÀSTICA

3.- EXERCICIS PRÀCTICS

1.- L'ART I EL TREN

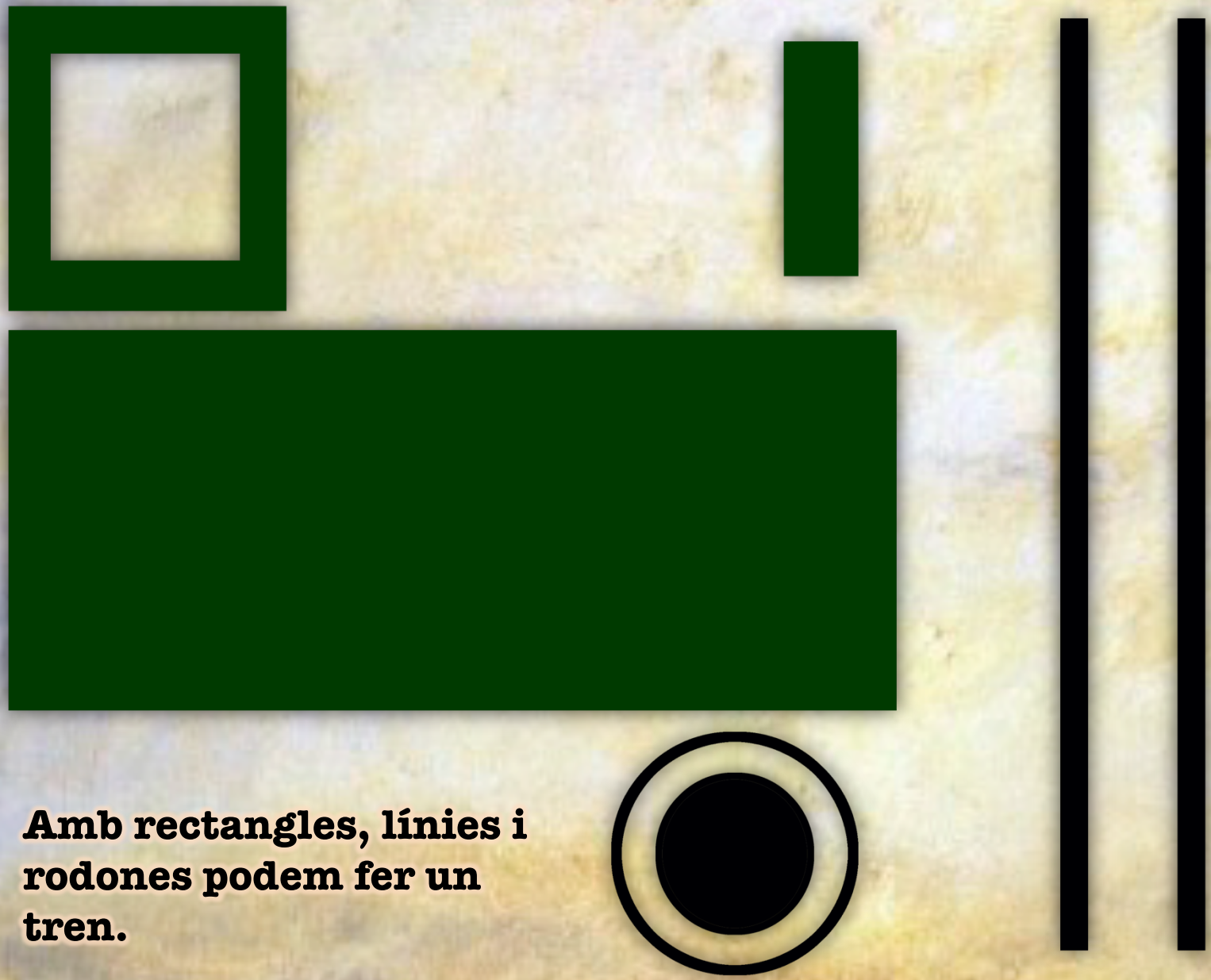
Hem après la història del tren de Sant Feliu de Guíxols a Girona.

Ara veurem com alguns artistes han pintat i retratat el tren i la gent que hi viatjava.

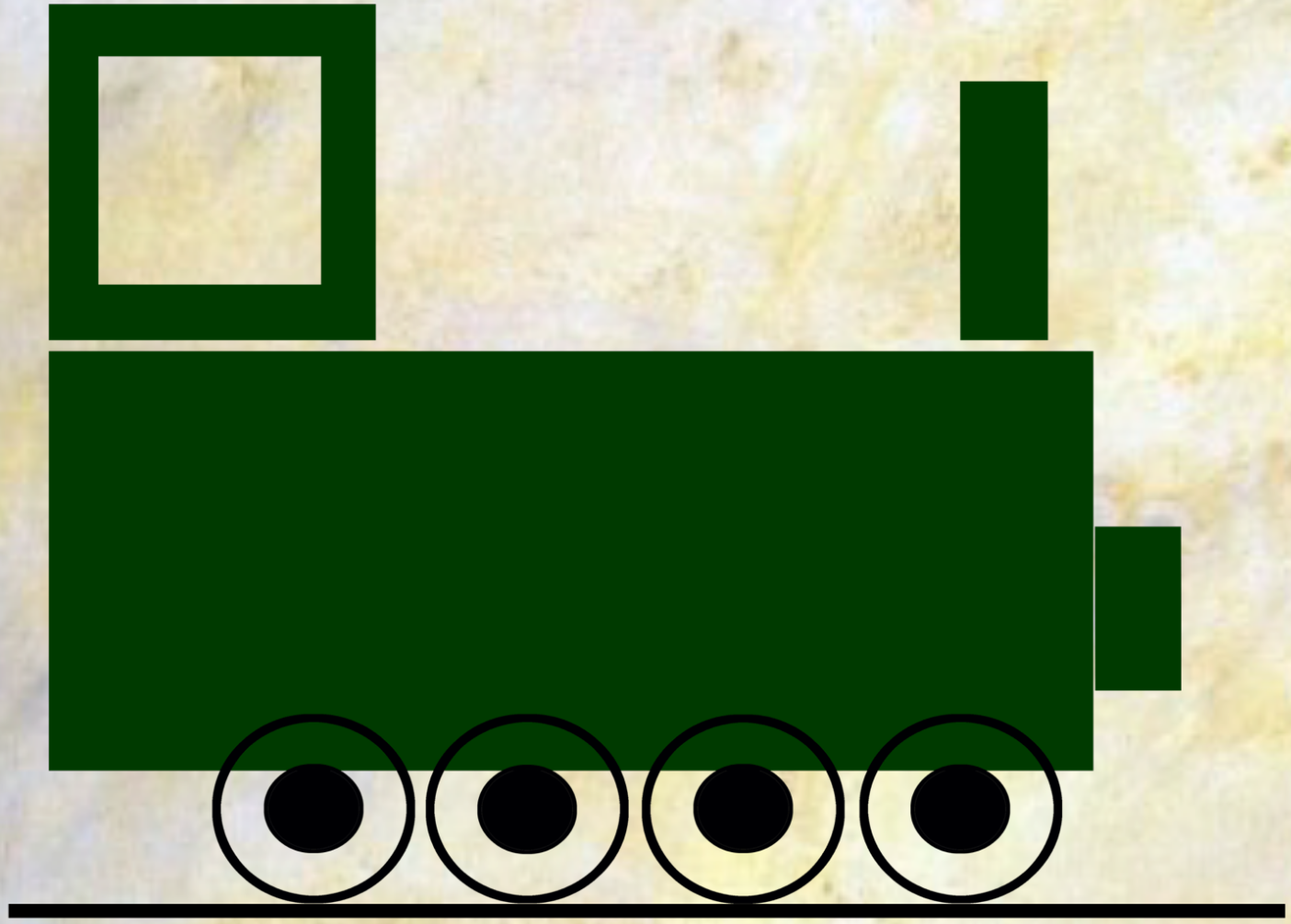
Aprendrem com fer un tren. Com fer les vies i el fum.

Dibuixarem i pintarem els llocs per on passava, la gent que hi viatjava.

També ens imaginarem històries de persones i de viatges que ens agradaria fer.

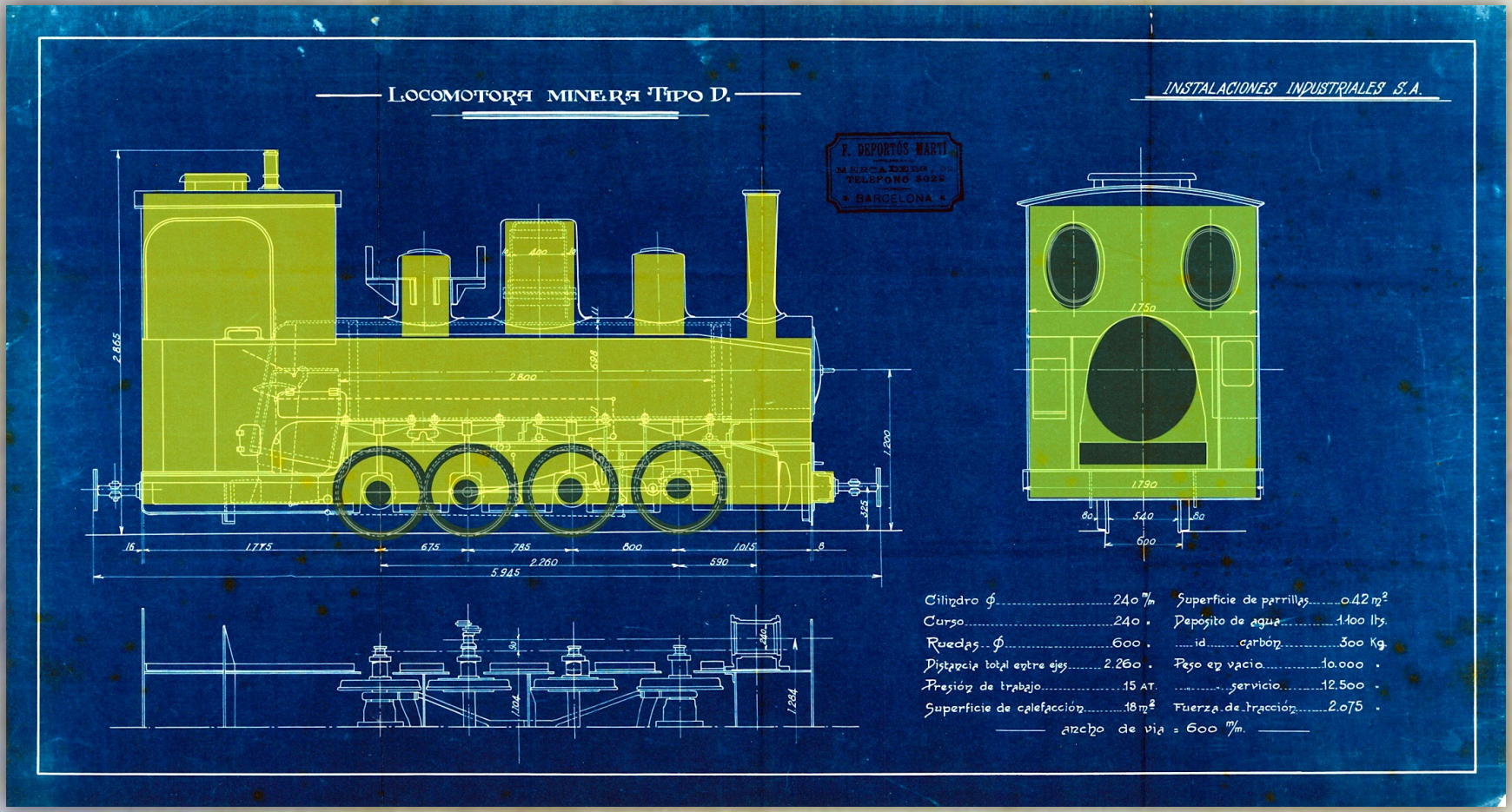

Amb rectangles, línies i rodones podem fer un tren.

La màquina de perfil.

El dibuix per construir la màquina de veritat era més complicat.

Plànol d'una locomotora
AMSFG. Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona

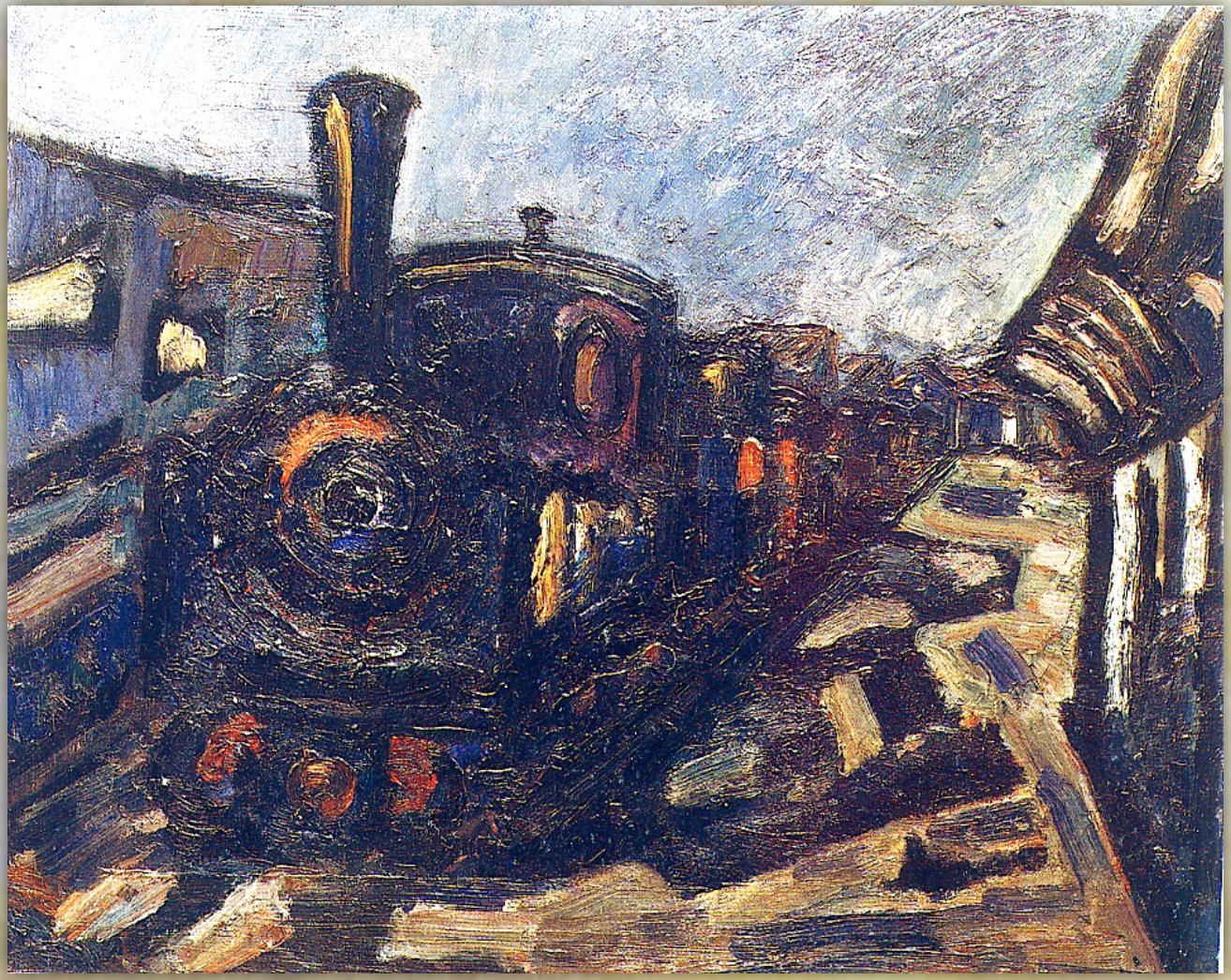

La màquina de cara sembla un personatge o un monstre de ferro.
Això pensava molta gent en veure el tren per primera vegada.

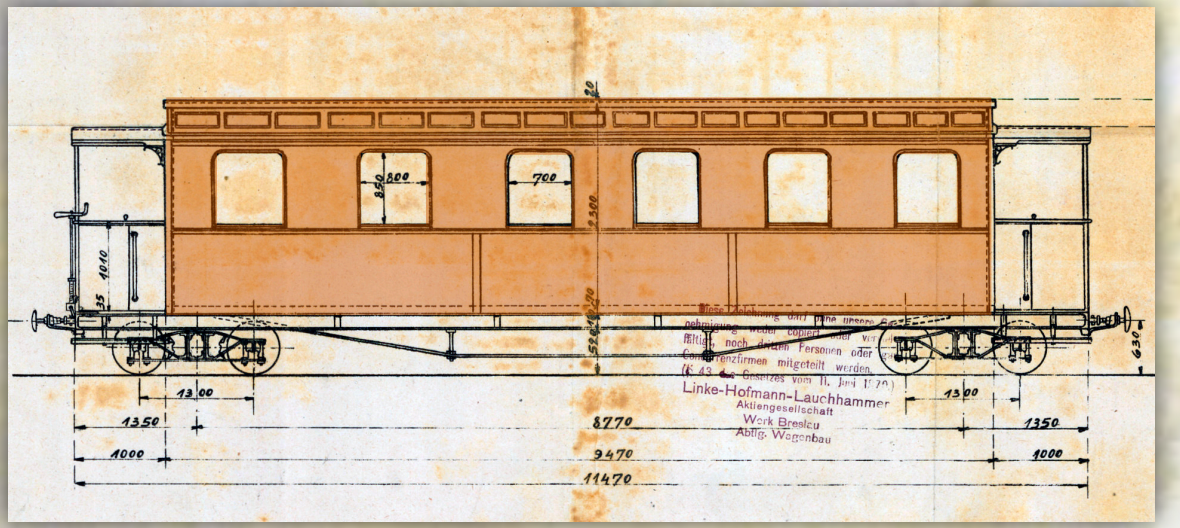
Locomotora número 4 a l'andana de l'estació de Sant Feliu de Guíxols a principis del segle XX
AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria desconeguda)

En Pitu Albertí va pintar el carrilet a l'arribada a l'estació de Sant Feliu. A que sembla que ens mira de reüll!

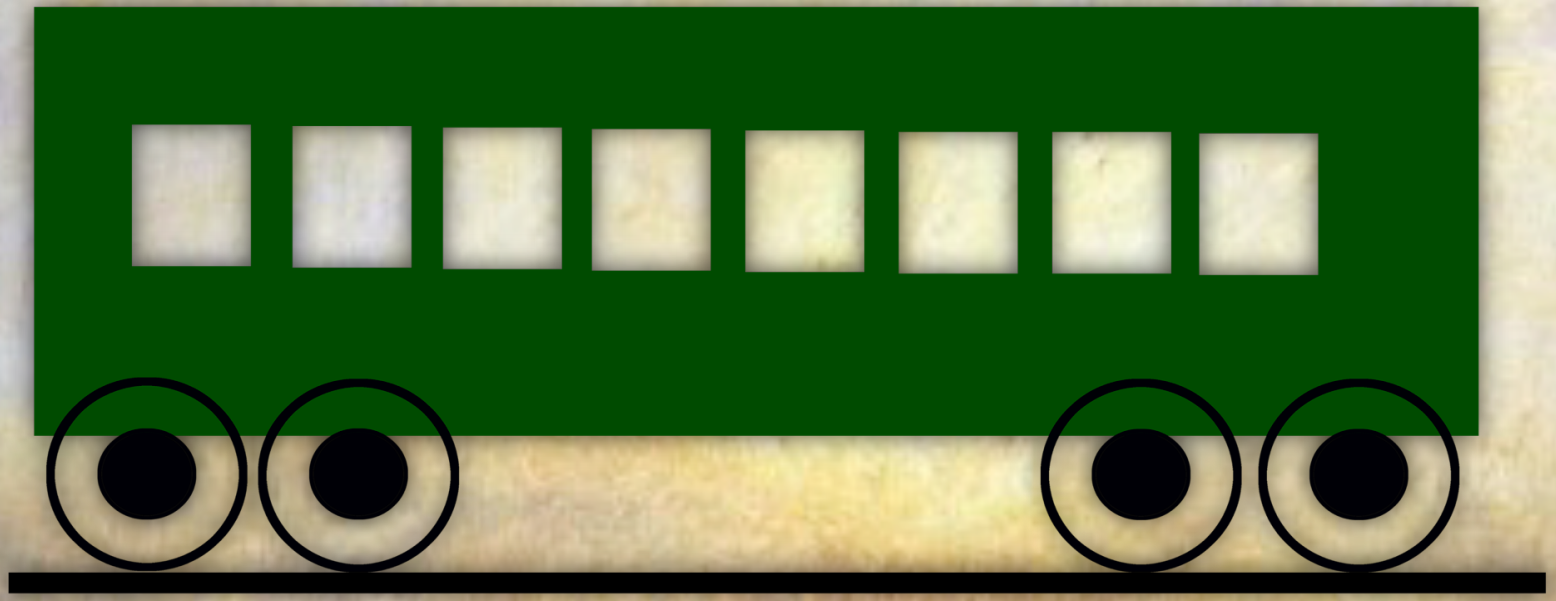

Josep Albertí**.** *El carrilet.* 1968. Oli/tela. 65 x 81 cm. (Museu d'Història de la Ciutat. Sant Feliu de Guíxols.)

El vagons són més fàcils de fer!

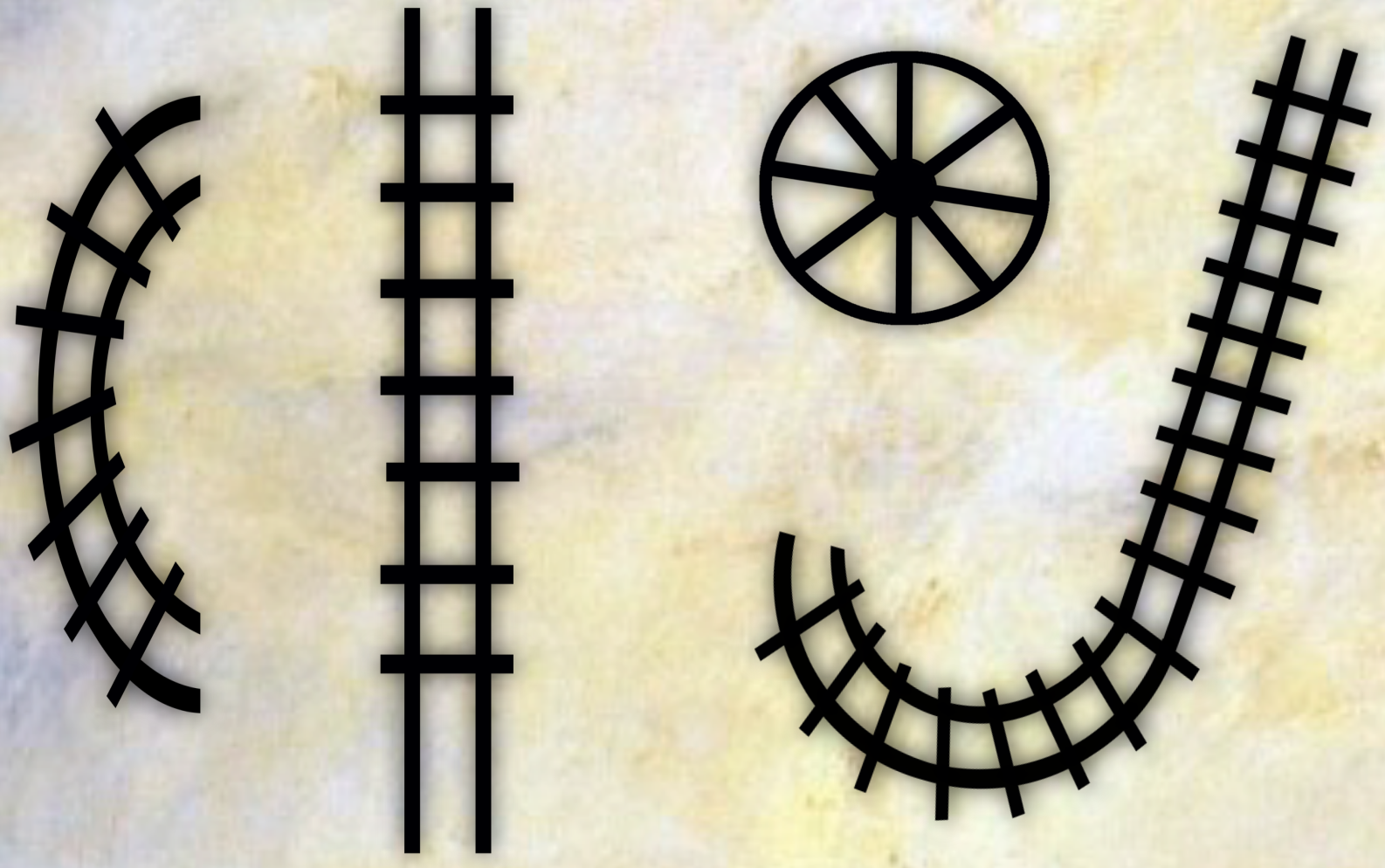
Plànol d'un cotxe per a passatgers
AMSFG. Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona

El tren passa per les vies. No sempre són rectes.

Via del tren a l'actual ronda Joan Casas, 1963
AMSFG. Fons Jordi Rabell (Autoria: Jordi Rabell)

Les vies tenen travesses. Les rodes tenen radis.

A l'estació de Sant Feliu hi havia moltes vies.

Estació de Sant Feliu de Guíxols

AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria desconeguda)

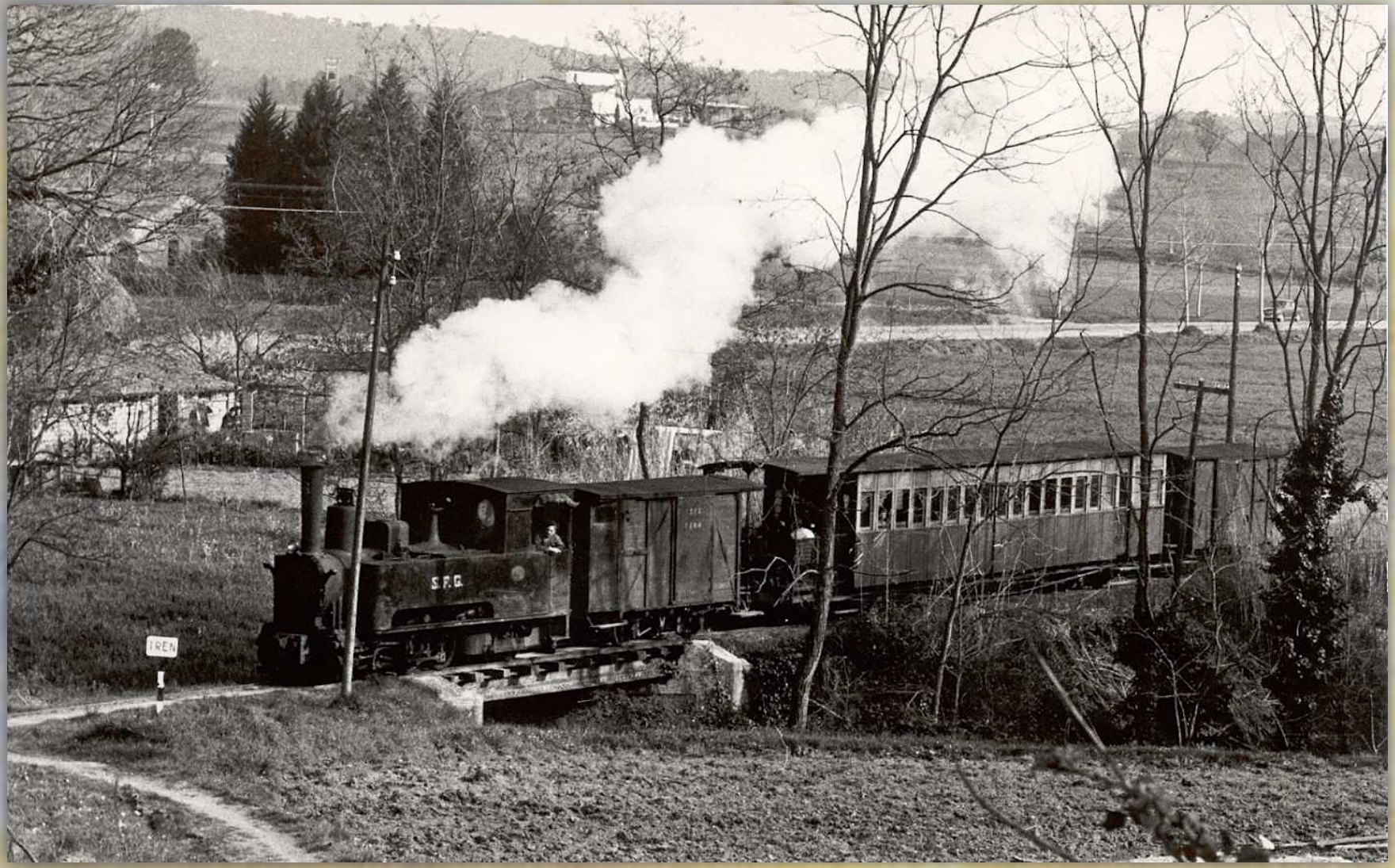
Les vies sembla que s'acabin ajuntant, però si les seguim, veurem que no s'ajunten mai. Per què ho sembla?

Comiat, 1968
AMSFG. Fons Jordi Rabell
(Autoria: Jordi Rabell)

El tren treia fum per
la xemeneia.
El fum canvia
constantment, com
els núvols.

A vegades era molt blanc.

Tren al seu pas per un pont, març de 1969
AMSFG. Fons Manel Maristany (Autoria: Manel Maristany)

A vegades gris fosc o negre.

Estació de Sant Feliu de Guíxols el dia del darrer viatge, 1969
AMSFG. Fons Ferran Gandol Jordà (Autoria: Ferran Gandol)

William Turner va ser el primer que va pintar un tren.
El va pintar travessant un pont un dia de tempesta.

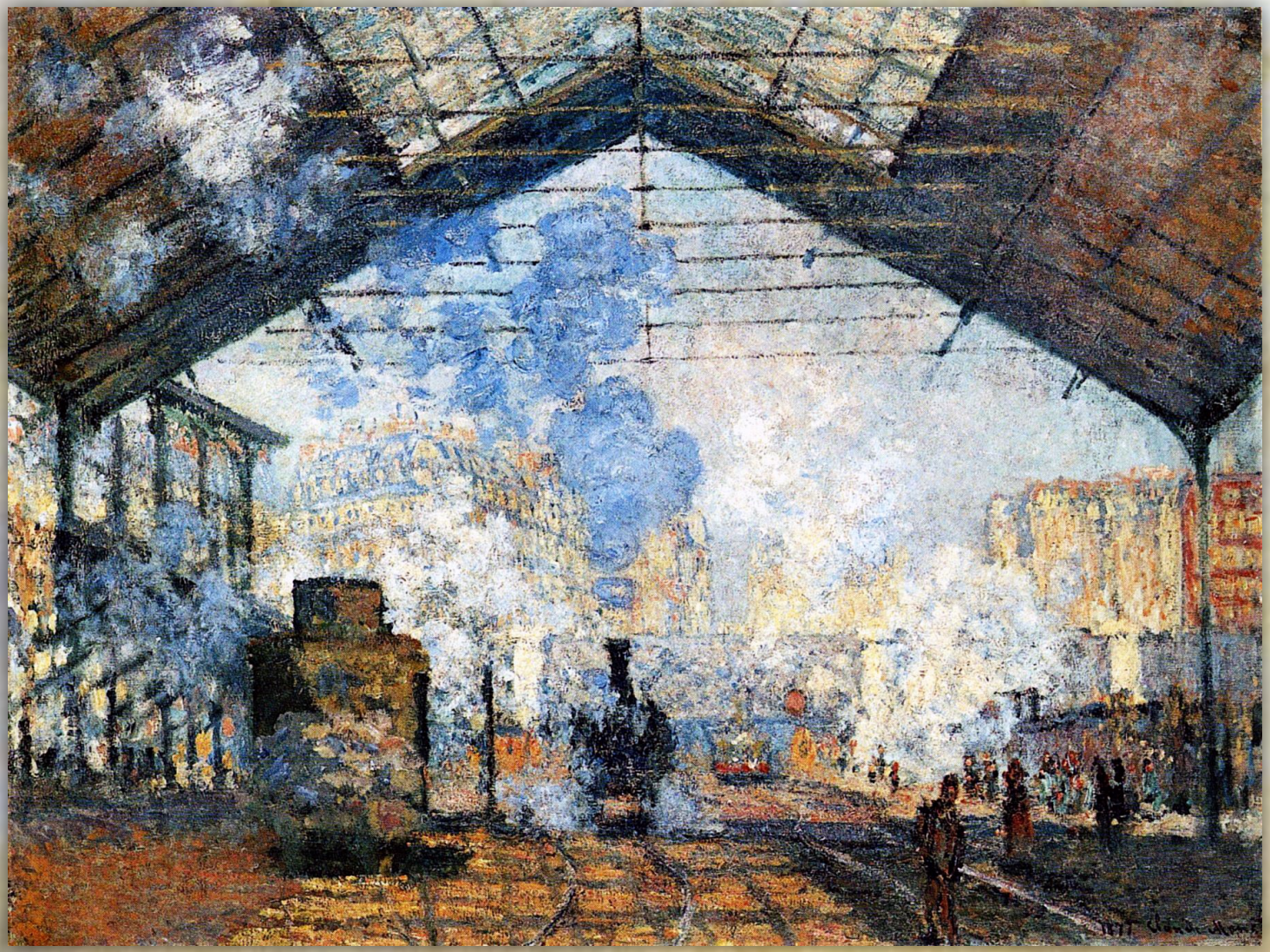
W. Turner. *Pluja, vapor i velocitat. El Great Western Railway. 1844*

Molts pintors no volien pintar trens perquè els trobaven lletjos. Però als pintors impressionistes els va agradar molt el quadre de Turner i també van voler pintar trens i el fum.

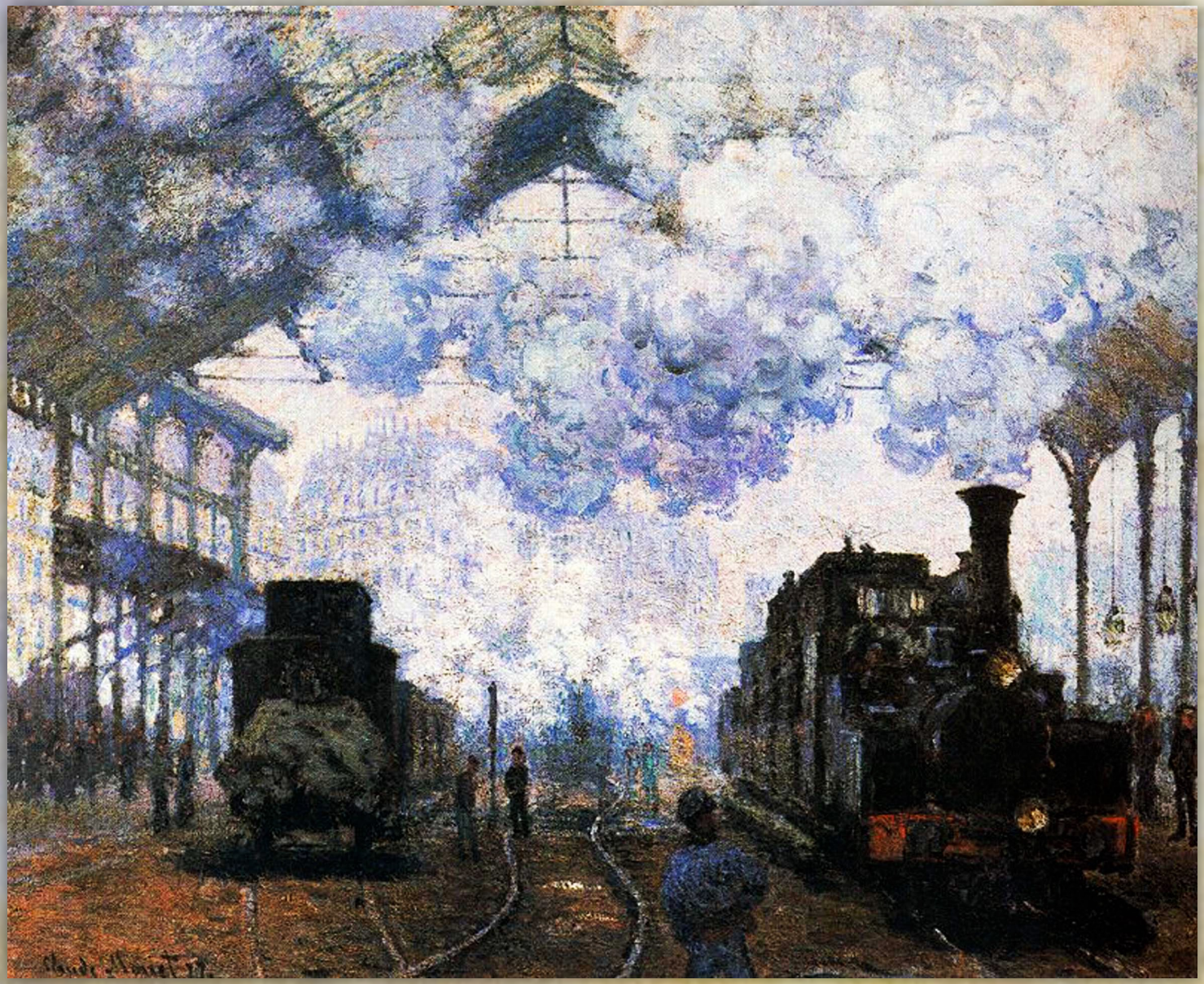

Claude Monet. *Tren en la neu*. 1875

A Claude Monet li encantava pintar el tren entrant a l'estació. Amb tant de fum, no es podien veure bé els edificis!

Claude Monet. *Estació de St. Lazare, 1877*

Claude Monet. *Estació de St. Lazare, 1877*

Claude Monet en va fer moltes de pintures del tren entrant a l'estació perquè cada vegada era diferent!

També li agradava pintar el tren passant per un pont i barrejar el fum del tren amb els núvols que hi ha al cel!

Claude Monet. *El pont d'Argenteuil,* 1873

A vegades el fum quedava amagat per entre els arbres.

E. Munch. *Tren de fum*, 1900

Es fa de nit, però el fum i els núvols encara són blancs .

W. Kandinsky. *Vista de Murnau amb tren,* 1909

Aquests, en canvi, són molt foscos.
Qui va més de pressa, el tren o el cavall?

T.H. Benton (1889-1975). *Tren i cavall.*

Aquest tren corre tan de pressa que sembla haver esquinçat el paisatge!

G. Severini. *Tren de la cruz roja*, 1915

Els trens corrien molt. Els pintors buscaven la manera de representar el moviment i la velocitat.

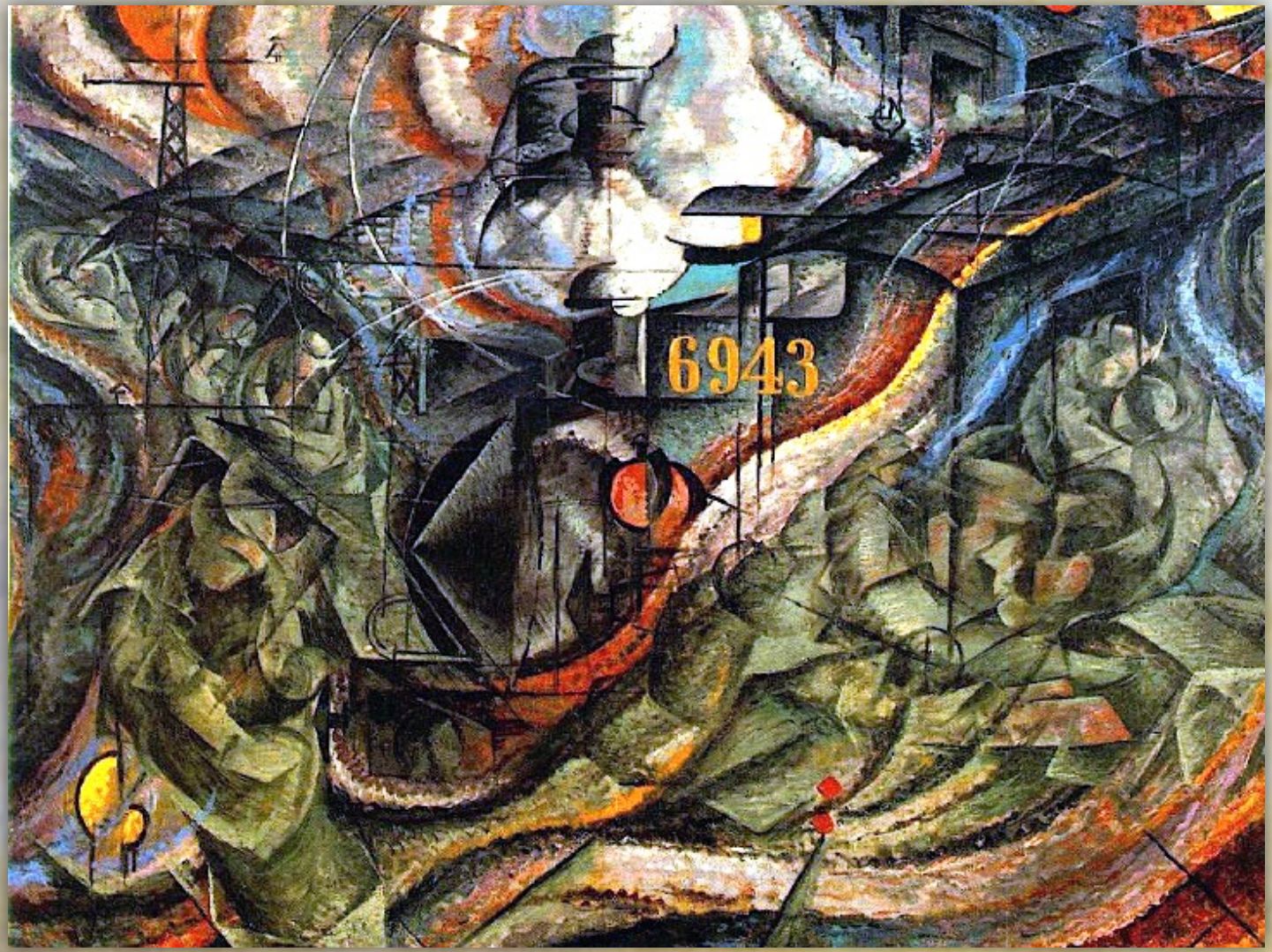

L. Russolo. *Dinamisme d'un tren*, 1914

G. Balla. *Dinamisme d' un gos amb corretja*, 1912

Veiem el moviment i la velocitat en aquesta pintura?

G. Balla. *Els adéus*, 1908

El carrilet no corria gaire. Podíem veure tranquil·lament per la finestra molts paisatges diferents en el viatge de Sant Feliu a Girona: muntanyes, horts, rius, camps, pobles i ciutats...

Tren passant al costat de l'Escorxador a principis del segle XX
AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez (Autoria desconeguda)

Tren passant per davant de l'estació de Santa Cristina d'Aro, cap als anys 60.

AMSFG. Col·lecció Espunya-Ibáñez (Autoria desconeguda)

En Pitu Albertí vivia al barri de l'Estació.
Va fer moltes pintures del barri.

J. Albertí. *Carretera vella de Palamós***.** 1958. Oli/tela. 64x 81cm.
Museu d'Història de la Ciutat. Sant Feliu de Guíxols.

De paisatges per on passava el tren.

J. Albertí. *Llagostera.* 1979. Oli/tela. 50 x 73 cm.
Museu d'Història de la Ciutat. Sant Feliu de Guíxols.

De l'estació de Sant Feliu.
És en Pistó aquest gosset?

J. Albertí. *L'estació*. 1960. Oli/tela. 51 x 61 cm.
Museu d'Història de la Ciutat. Sant Feliu de Guíxols

De l'entorn de l'Estació. No s´hi veu ningú!

J. Albertí. *Barri de l'estació.* 1958. Oli/tela. 50 x 61 cm.
Museu d'Història de la Ciutat. Sant Feliu de Guíxols

En aquesta foto hi ha molta gent.

Esperant l'arribada del tren a peu d'estació, cap al 1900
AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez (Autoria desconeguda)

I també nens i nenes.

Façana i escales d'accés a l'estació de Sant Feliu de Guíxols, cap al 1900
AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria desconeguda)

Molta gent espera per pujar al tren.
En Pistó també hi vol pujar?

Estació de la Font Picant als anys 60
AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges
(Autoria desconeguda)

Alguns anaven molt mudats.

Primer viatge oficial a Girona, 27 de juny de 1892
AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez (Autoria desconeguda)

Passatgers pujant al tren, 1894-1896
AMSFG. Fons Joan Soler (Autoria desconeguda)

Altres anaven a vendre al mercat o a comprar.

Sala d'espera de l'estació de Llagostera, el 4 de maig de 1963
AMSFG. Fons Jordi Verrié (Autoria: Jordi Verrié)

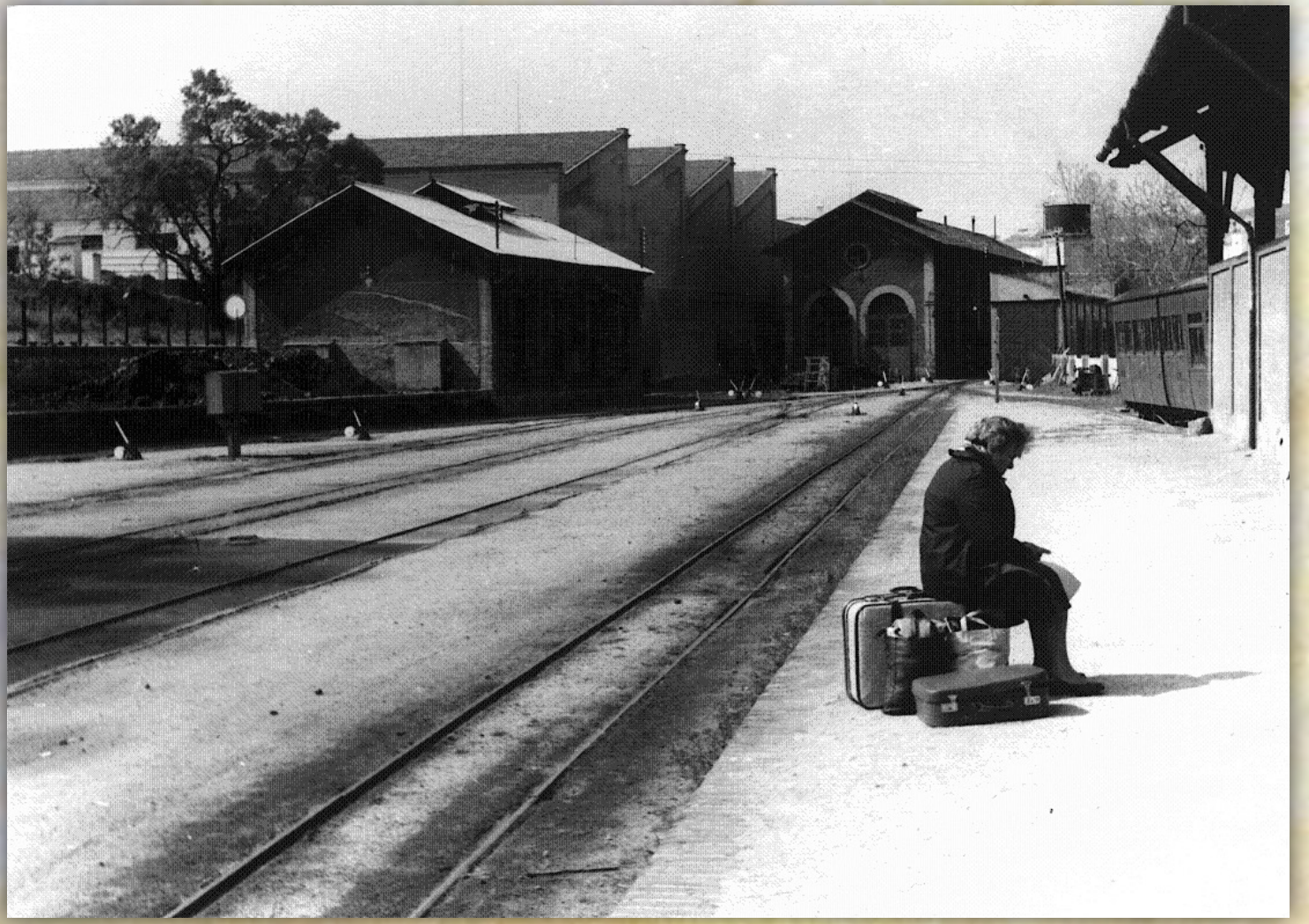
Retrat d'una dona amb un cabàs, a punt de pujar al tren, als anys 60
AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges (Autoria desconeguda)

O d'excursió o de Festa Major!

Tren a l'estació de Sant Feliu de Guíxols durant el darrer viatge, el 1969
AMSFG. Fons Ferran Gandol Jordà (Autoria: Ferran Gandol)

Aquesta dona potser venia de molt lluny o anava molt lluy...

Dona asseguda en una maleta, esperant a l'estació de Sant Feliu de Guíxols als anys 60
AMSFG. Fons Jordi Rabell (Autoria: Jordi Rabell)

També van retratar els treballadors.

Retrat de personal a l'estació de Quart
AMSFG. Fons Manel Maristany (Autoria: Manel Maristany)

Els pintors van pintar la gent rica i elegant que viatjava en vagons de primera.

A. Solomon. *Primera classe*, 1855

Aquesta nena que mira com passa el tren.
Es veu, el tren?

E. Manet. *El tren*, 1872-1873

I la gent pobra que viatjava en vagons de segona o tercera classe.

Daumier. *Vagó de tercera classe*, 1863

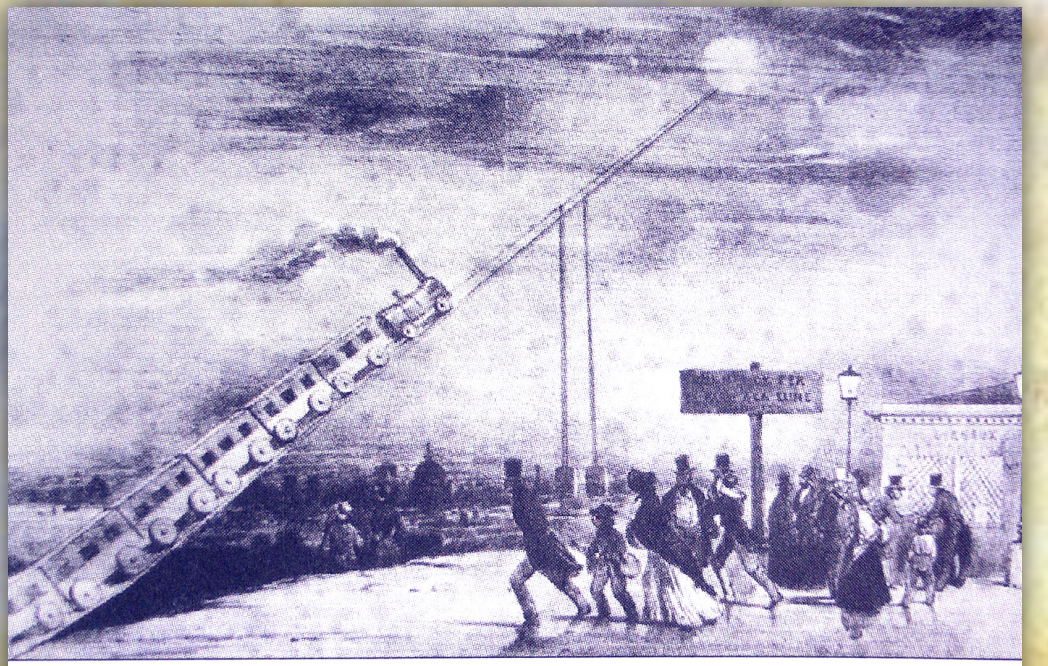
Molta gent diversa va viatjar en el carrilet fins l'últim viatge.

Guardaagulles donant la sortida al tren en el seu darrer viatge, l'any 1969
AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez (Autoria desconeguda)

Nosaltres podem imaginar que fem aquest viatge, els llocs per on passava, les històries de la gent que hi viatjava.

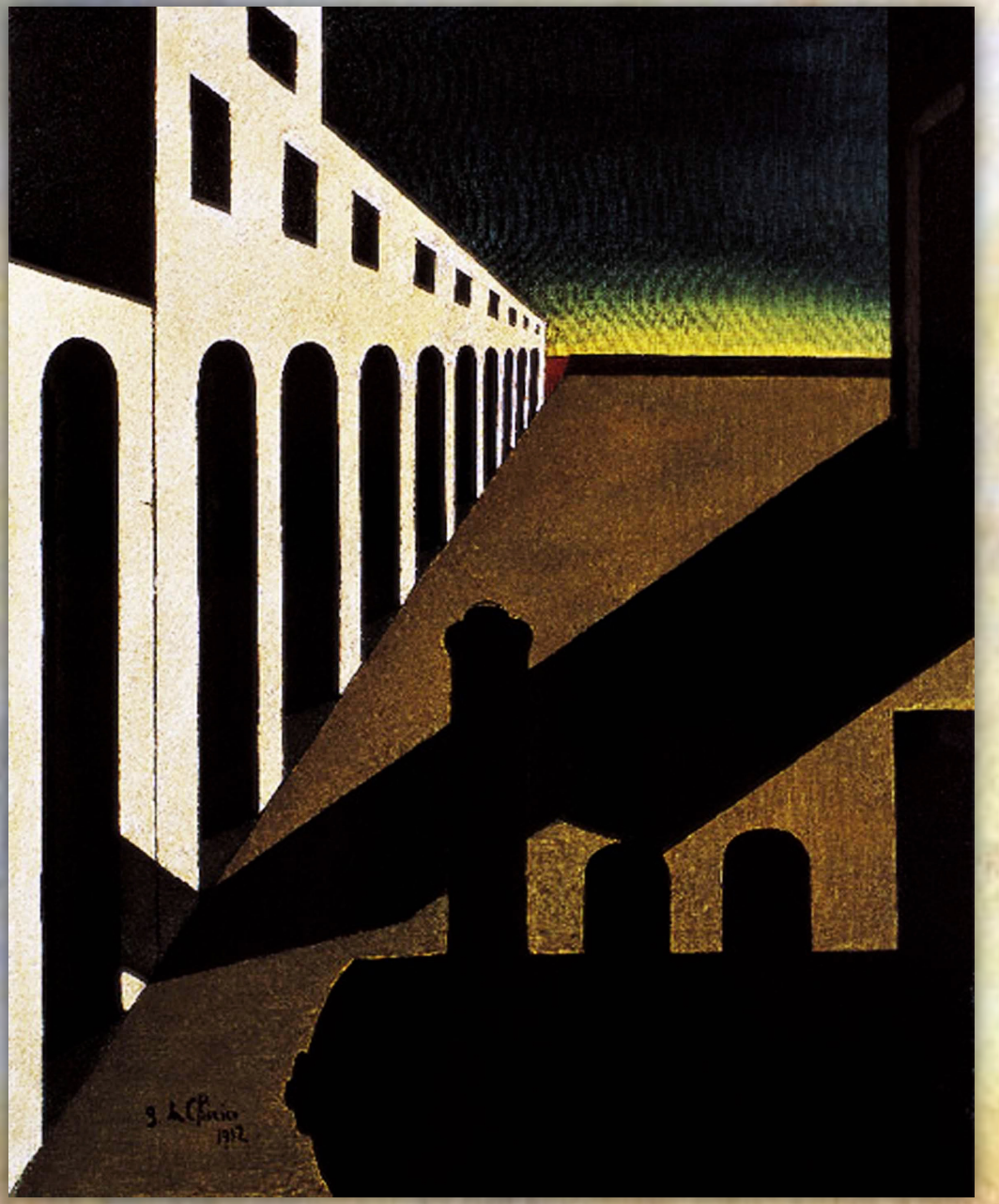
També podem imaginar altres viatjes que ens agradaria fer, paisatges que ens agradaria veure o que ens imaginem, com han fet alguns pintors. Podem fer la volta al món o anar en tren fins la lluna...

8. «Chemin de fer de Paris à la lune», viñeta publicada en *La Mode*, 14 de diciembre de 1839.

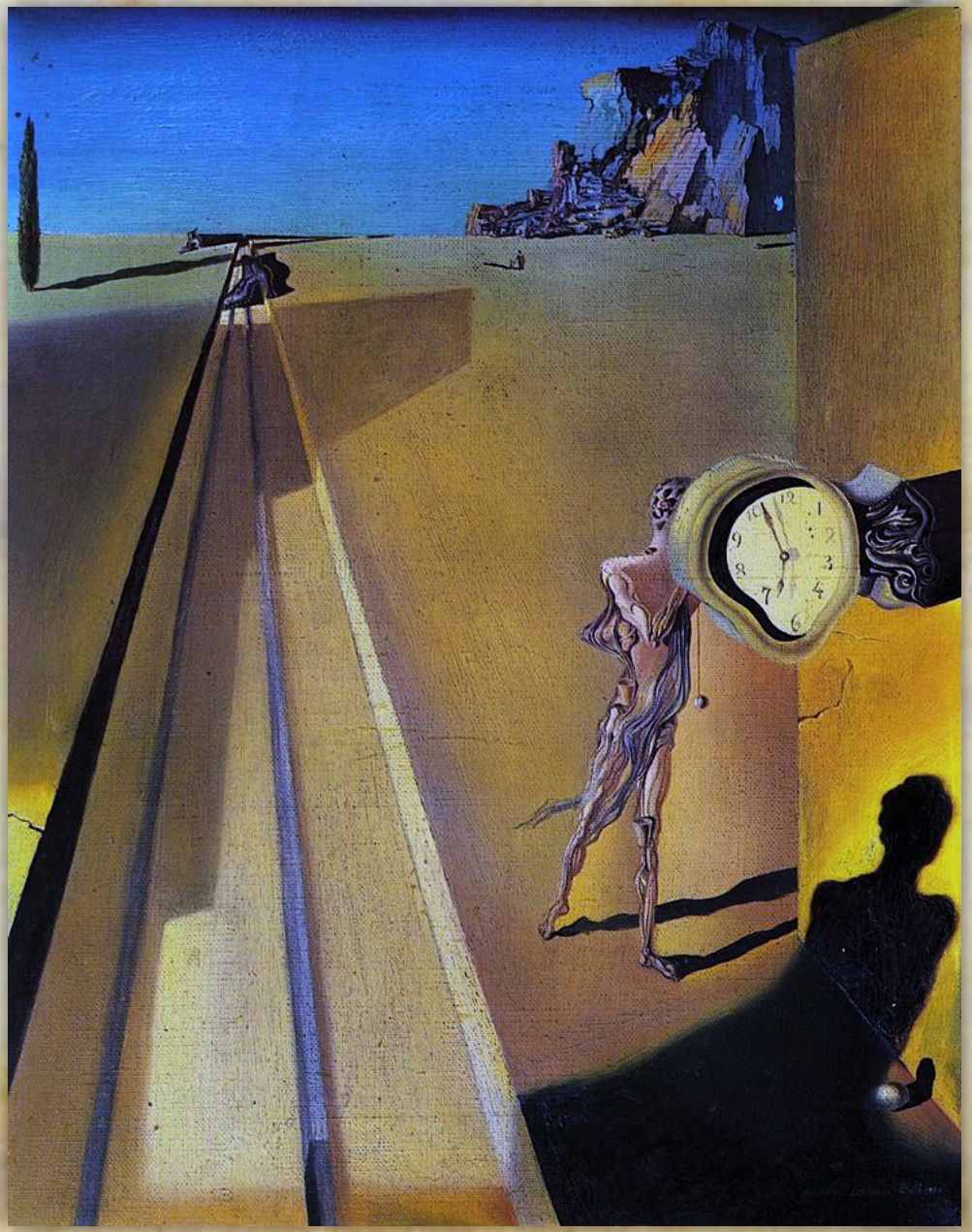

Sense títol. Caran d'Ache, 1890

Podem imaginar viatges misteriosos.

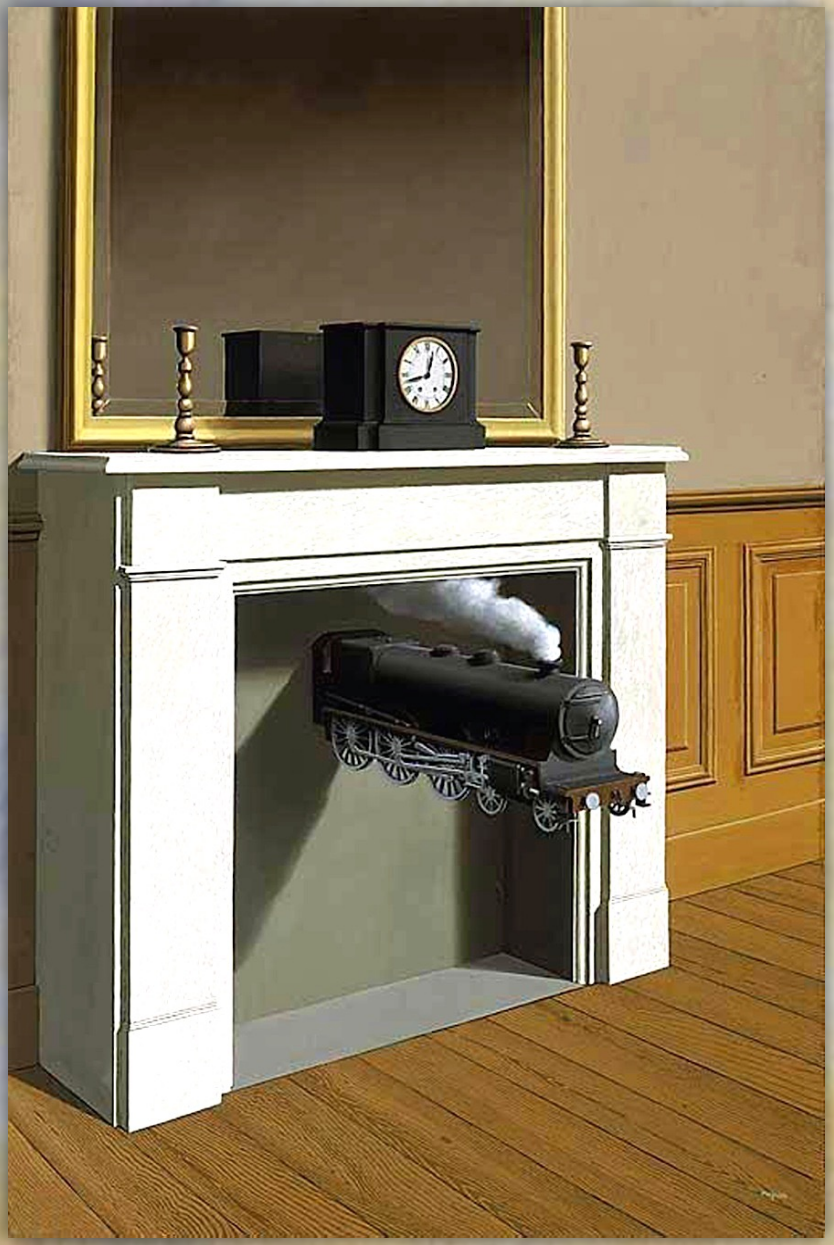
"El matí angoixós". G. Chirico, 1912

S. Dalí. *Ossificació,* 1931

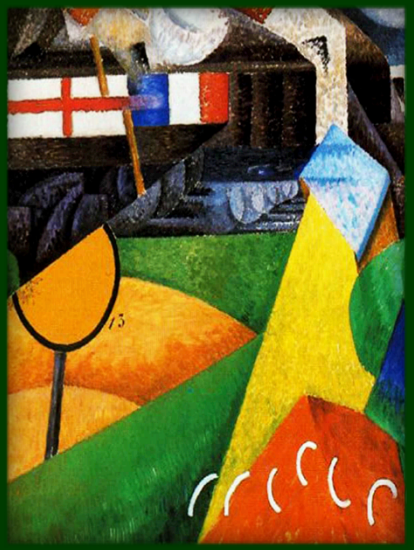
C. Carra. *L'estació de Milà,* 1911

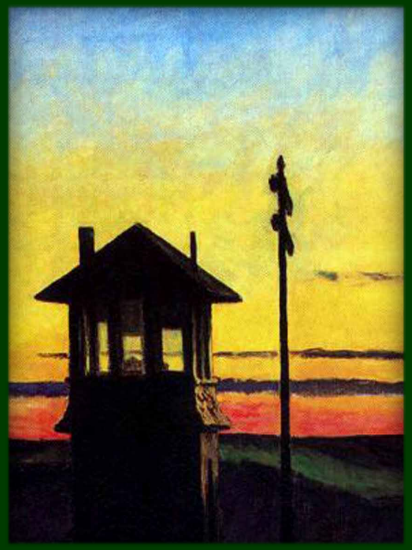
Trens que surten de llocs molt estranys!

R. Magritte "El temps *transfixat*",1939

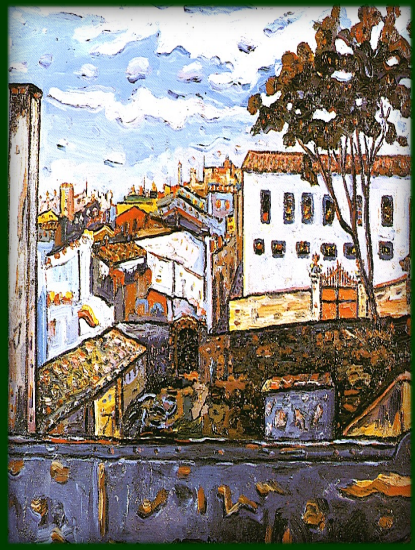
Mireu per la finestra del tren.
Què veieu? Què imagineu?.
Bon viatge!

G. Severini. *Tren de la creu roja*, 1915

E. Hopper. Rails al capvespre, 1929

J. Albertí. *Paisatge urbà,* 1962. Oli/tela. 65 x 81 cm. Museu d'Història de la Ciutat. Sant Feliu de Guíxols

2.- PROPOSTES DE PLÀSTICA

Per elaborar els treballs de plàstica podríem partir de:

>Les formes geomètriques bàsiques del tren:

1.-**el cercle**: les rodes
2.-**el rectangle**: per a la màquina, els vagons i les finestres
3.-**les línies paral·leles**: les vies

La roda és **moviment**. Gira sobre el seu eix.
La línia **direcció**. Anar d'un punt a un altre.
El rectangle és el **marc a través del qual veiem**. Veure a través i veure en moviment.

>Les formes no geomètriques: el fum.
El fum desdibuixa el que veiem, difumina contorns. És el **canvi permanent**.

Jugar amb aquests elements bàsics.

>De forma física:

- Fer amb cartrons: rodes, marcs rectangulars, línies (de 50x5cm o 100x10cm) per poder manipular-los manualment i jugar a fer rodar les rodes, a fer paral·leles amb les línies, a mirar a través dels marcs i descriure el que veiem.

- Podem pintar els cartrons.

- Amb aquests elements geomètrics podem intentar construir un vagó, una màquina de tren... (bidimensional)

- Després d'haver-hi jugat de manera lliure, podem fer un mural que representi el tren, directament a la paret o bé sobre un gran paper sobre el qual haurem pintat entre tots un paisatge, una estació... Podem fer diferents personatges que retallarem i col·locarem dins o fora del tren.

>Dibuixant-los sobre paper:

- Retallar rodones, rectangles, línies per enganxar-es i/o resseguir-les sobre paper. Podem pintar-les, marcar el centre de la rodona i traçar els radis, pintar dins el rectangle, procurar fer paral·leles amb les línies, etc..
- Aprendre a dibuixar cercles, línies rectes i paral·leles, rectangles.
- Fer composicions lliures amb aquests elements.
- O bé tractar de fer un tren amb tots aquests elements.
- Diferents maneres de representar el fum: traçant o no el contorn, ratllant mina de plom o llapis de carbó i difuminar-lo amb el dit o un cotó. Amb aiguada, ceres, pintura acrílica...

Respecte al viatge, veiem que hi ha

Tres tipus de viatges:

1.- el físic: desplaçament d'un lloc a un altre.

2.- el social: interacció amb la gent amb qui compartim el viatge.

3.- l'interior: el que ens imaginem mentre viatgem, (a partir del que veiem o de les nostre pròpies fantasies)

Tots tres es poden viure en un mateix viatge. O no...

1.- Viatge físic:

> El tren de Sant Feliu a Girona:

- Fer un desplegable, format horitzontal. Cada full o cartolina, una escena de cada estació o del recorregut Sant Feliu-Girona.

Ho podem fer amb pintures, ceres, llapis de colors, aquarel·les...

Cada escena podem fer-la inspirant-nos en un estil pictòric diferent. Impressionista, expressionista, futurista, surrealista, realista...

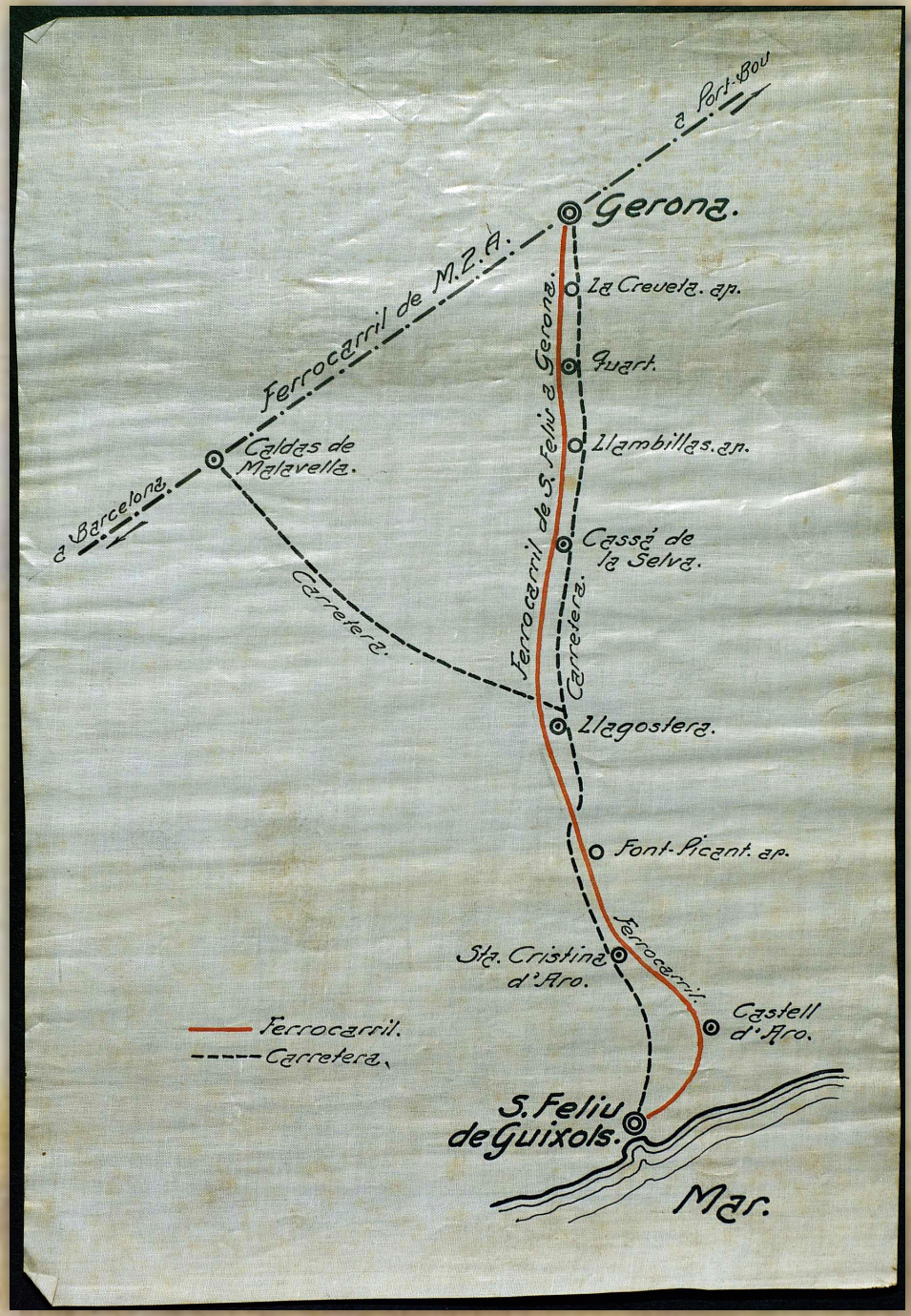
També podem dibuixar o pintar els diferents elements per separat (vagons, tren, personatges....) i enganxar-ho després.

Mirar plànols del recorregut. Mirar fotos antigues de les estacions, paisatges, ponts....

Mirar fotos actuals de les estacions, recorregut, paisatge. O bé fer fotos actuals de les estacions, recorregut, paisatge. Comparar les fotos d'abans amb les d'ara. Què ha canviat? Què segueix igual?

- Fer un plànol del recorregut del tren. A la part superior hi podem posar fotos antigues del tren, les estacions, paisatges. A la part inferior, les fotos actuals de les estacions, paisatges. O bé dibuixos i pintures que hàgim fet recreant el recorregut.

- Per a més informació podeu consultar: http://sfg.iguadix.es/node/20

Plànol del trajecte del ferrocarril i el servei de carretera de la Companyia del Tren de Sant Feliu a Girona i AMSFG. Fons de la Companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona

2.-Viatge social:

- Representar un vagó de primera, un de segona i un de tercera per dins: els personatges, les mercaderies....
- Representar una estació amb els diferents personatges que esperaven el tren o que hi treballaven.

3.-Viatge interior:

- Podem viatjar en el temps i imaginar-nos com hagués estat fer un viatge en el tren de Sant Feliu a Girona. Amb qui hi anàvem? Per què fèiem el viatge? Qui hi havia al vagó? Qui seia al nostre costat?

  Quina història ens podem imaginar a partir de tots aquests elements.

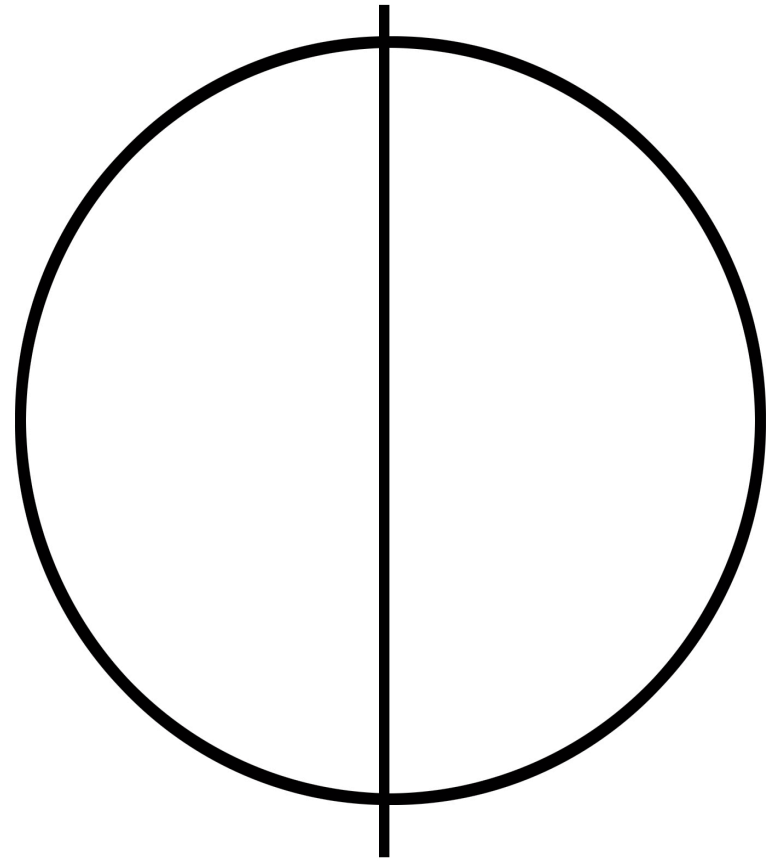
- Podem fer un còmic amb el que hem imaginat, inspirant-nos amb les fotos que hem vist i les històries i anècdotes que hem après.

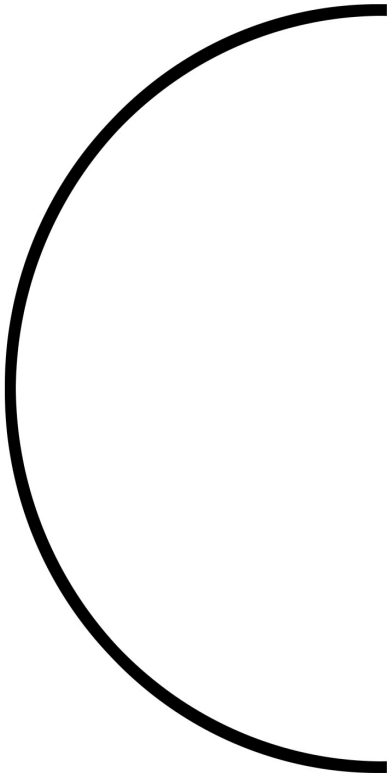
El viatge físic, social i interior es poden combinar per fer el desplegable o una història o un còmic.

3.- EXERCICIS PRÀCTICS

1.- Traçar radis, completar circumferència, marcar centre I traçar radis. Traçar paral·lela i travesses.
2.- Dibuixar, pintar...la cara del tren.
3.- Convertir aquests dos rectangles en un vagó i una màquina. Fer-li un paisatge.
4.- Dibuixar, pintar el fum, a cada màquina diferent.
5.- Tren en la nit. Dibuixar, pintar el paisatge de nit que travessa aquest tren.
6.- Tren travessant una tempesta. Dibuixar, pintar la tempesta al voltant del tren.
7.- Tren en perspectiva. Dibuixar, pintar el paisatge pel que passa el tren, procurant mantenir la perspectiva.
8.- Dibuixar un tren en perspectiva entre les dues línies. Afegir-hi el paisatge, també en perspectiva.
9.- Tren travessant un pont. Dibuixar, pintar un tren seguint la perspectiva del pont. Fer-li el paisatge al voltant.
10.- Tren-velocitat. Representar el paisatge al voltant del tren, buscant representar el moviment i la velocitat.
11/12.- Còmic. Imaginar en 8 vinyetes la història d'aquesta dona. Què li passarà o què li va passar. En blanc i negre.

1

2

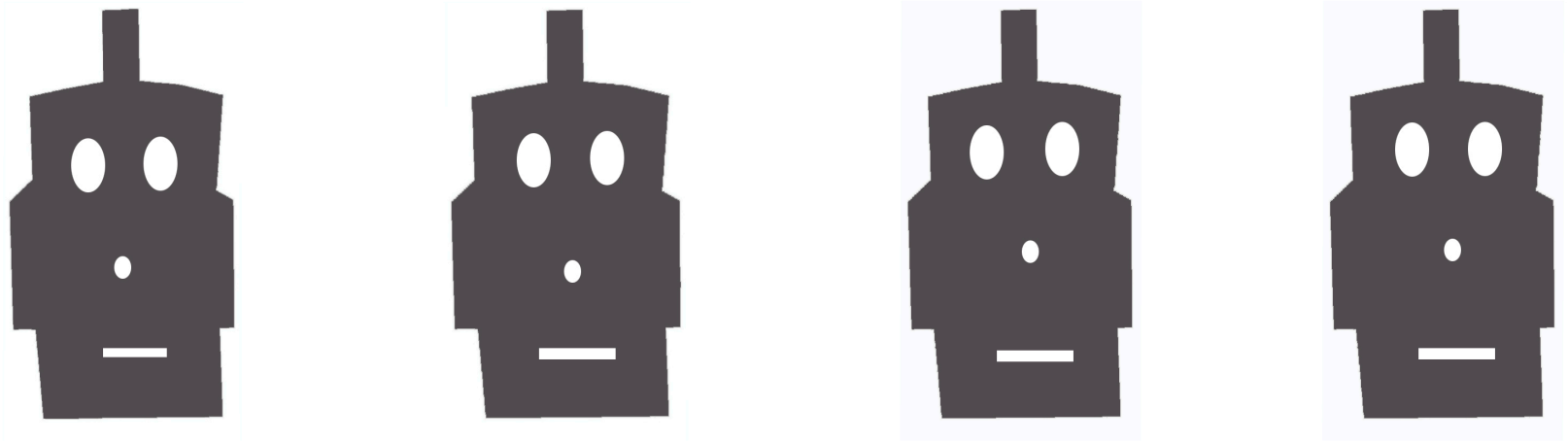

3

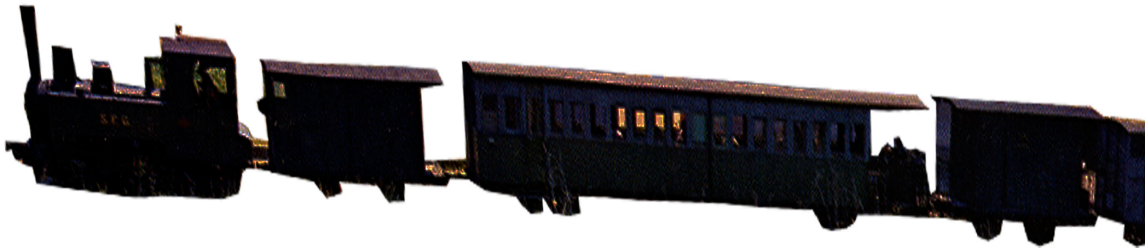

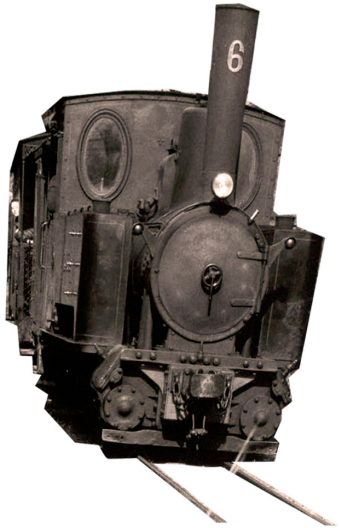
4

5

6

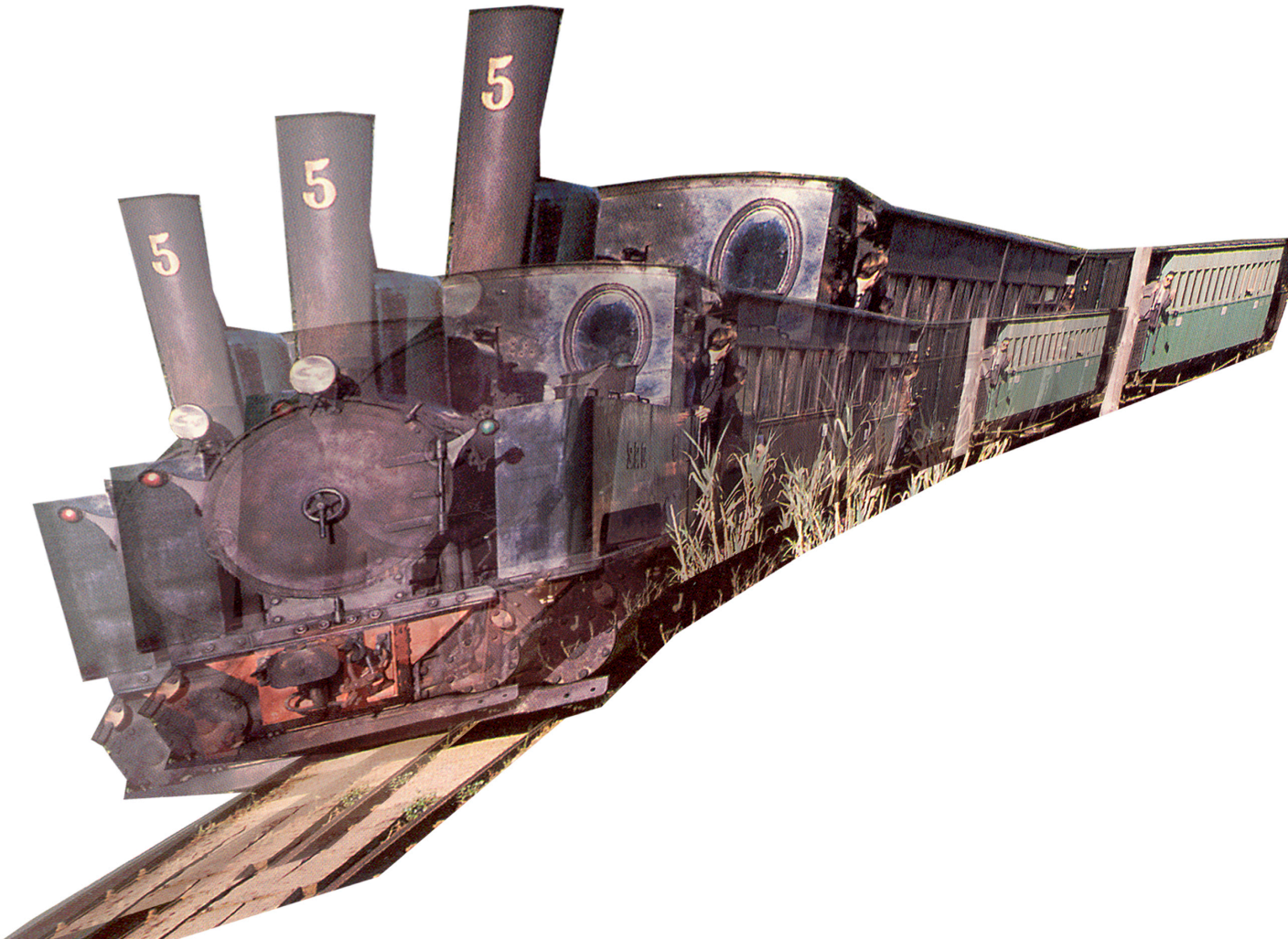

S.P.G.

8

5
5
5

